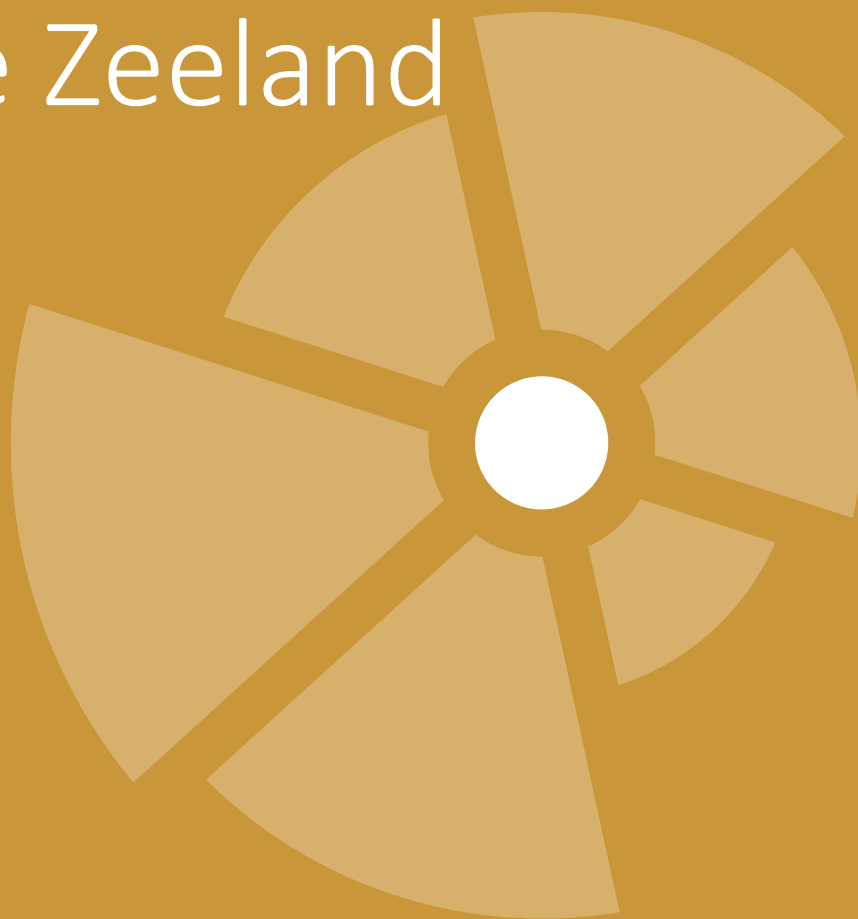

Advies over de Natuurdoelanalyse Yerseke en Kapelse Moer, provincie Zeeland

1. Het advies van de Ecologische Autoriteit

De provincie Zeeland heeft een natuurdoelanalyse (NDA) opgesteld voor het Natura 2000-gebied Yerseke en Kapelse Moer. De NDA moet duidelijk maken of de huidige en geplande maatregelen voldoende zijn om verslechtering te voorkomen en zo de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied te realiseren. De provincie Zeeland heeft de Ecologische Autoriteit gevraagd te toetsen of de NDA een goede basis is voor de maatregelen die in het gebiedsprogramma worden opgenomen. Dit advies bevat de resultaten van deze toetsing.

Wat staat in de natuurdoelanalyse?

Het Natura 2000-gebied Yerseke en Kapelse Moer (zie figuur 1) behoort tot de oudste polderkernen van Zeeland. Verschillen in reliëf en wisselende zoutconcentraties vinden hun weerslag in een verscheidenheid aan vegetatie. Het gebied is ongeveer 433 hectare groot en bevat een van de grootste oppervlakken zilt grasland op veengrond van Europa. Er gelden behoudsdoelstellingen voor de habitattypen H1310A Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal) en H1330B Schorren en zilte graslanden (binnendijks), behoudsdoelstellingen voor leefgebied van de kolgans en de smient en een wateropgave voor Schorren en zilte graslanden.

De NDA concludeert dat geen verslechtering heeft plaatsgevonden sinds de referentiedata (2004 voor de habitattypen; 2000 voor de leefgebieden), dat verslechtering in de toekomst na het nemen van alle maatregelen niet aannemelijk is en dat daarmee de behoudsdoelstellingen behaald worden. De stikstofbelasting ligt nu en in de toekomst onder de kritische depositiewaarde (KDW), en is daarmee niet van betekenis als drukfactor. Aanvullende maatregelen zijn niet noodzakelijk, aldus de NDA.

Wat is het oordeel van de Ecologische Autoriteit?

De NDA is van hoge kwaliteit en vrijwel compleet. De analyse is, op één onderwerp na, gebaseerd op volledige, juiste en navolgbare informatie. De NDA geeft goed inzicht in de benodigde condities om de natuurdoelen te bereiken en te behouden en in de daarvoor benodigde maatregelen. De provincie heeft sinds de aanwijzing/aanmelding als Natura 2000-gebied veel data verzameld, aan de hand waarvan de trends nu goed te beschrijven zijn. De NDA is tegelijkertijd helder over nog ontbrekende data en trekt, die kennishiaten indachtig, overwegend de juiste conclusies over de trends in het gebied. Duidelijk is dat kennis van beheerders is betrokken bij de totstandkoming ervan. Het document bevat een goede samenvatting.

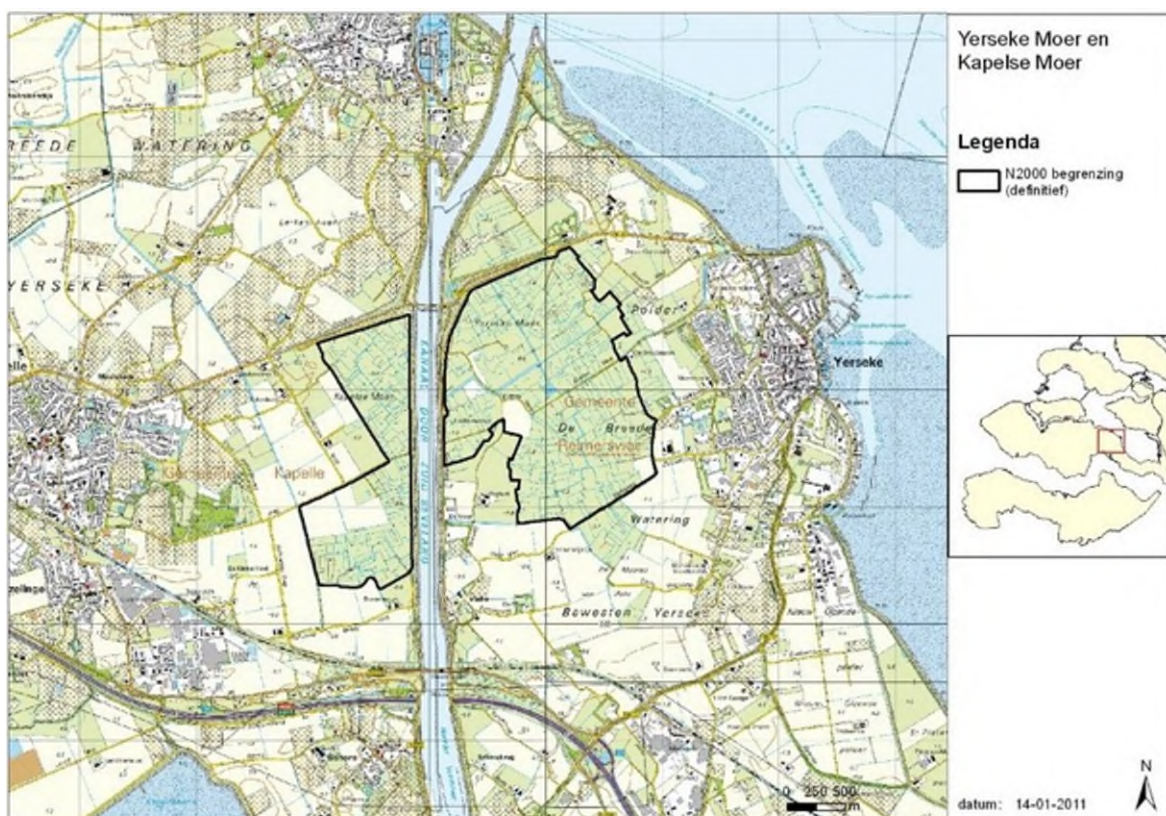
In de toekomst is, ook volgens de NDA, een reëel risico dat verdroging toeneemt vanwege klimaatverandering, waardoor verslechtering van zilte pionierbegroeiingen, schorren en zilte graslanden kan optreden. Om dit te voorkomen is essentieel dat in droge perioden sterk brak tot zout water ingelaten kan worden in het gebied. De NDA beschrijft dat voor de tijdelijke inlaat van zout water uit het kanaal alvast hevels worden gerealiseerd. Deze maatregel is in het Programma Natuur vastgelegd en is, ook volgens de Ecologische Autoriteit, een effectieve manier om verslechtering van de zilte habitats te voorkomen. Om in de toekomst tijdig en effectief in te kunnen grijpen als de habitats en leefgebieden alsnog dreigen te verslechteren, is het nodig om het gebied goed te monitoren en tegelijkertijd meer specifieke informatie te verzamelen over het ecologische systeem en de geschikte maatregelen. De Ecologische Autoriteit adviseert daarom om de NDA als volgt te verbeteren:

- **Systeeminzicht (waterhuishouding).** Verdroging in zomermaanden betekent dat de waterhuishouding op een aantal plekken nog niet op orde is, terwijl een wateropgave geldt. Er is daarom meer informatie nodig over de oorzaken en mogelijkheden om de waterhuishouding op orde te krijgen. Ook is deze informatie nodig om de effecten van de recente vernattingspilots goed te kunnen vergelijken met de delen van het gebied die niet vernat zijn. Op lange termijn zou een gebiedsspecifiek grondwatermodel nuttig zijn, dat inzicht geeft in de te verwachte grondwaterpeilen, de mate van brakke kwel en de mogelijke relatie met de omvang en kwaliteit van de habitats en leefgebieden.

- **Aanpassing eindoordeel kolgans.** Na recente maatregelen om een open landschap te creëren en behouden (zoals de verwijdering van struweel), is het leefgebied voor de kolgans volgens de NDA verbeterd. De stelling is dat de instandhoudingsdoelstelling wordt behaald. De Ecologische Autoriteit constateert echter dat het aantal kolganzen al jaren afneemt, zoals de NDA ook vermeldt. Aannemelijk is dat dat mede komt doordat de kwaliteit van het leefgebied (door verruiging) is afgenomen. Daarom volgt de Ecologische Autoriteit niet de eindconclusie dat de instandhoudingsdoelstelling behaald wordt. Er zijn aanvullende maatregelen nodig, zoals het selectief maaien en afvoeren van ruigten.
- **Kennisprogramma.** De NDA geeft goed aan wat leemten in kennis zijn en wat hiervan de gevolgen zijn voor de eindconclusies. Een duidelijke toedeling van taken en verantwoordelijkheden ontbreekt echter nog. Stel een kennisprogramma/-paragraaf op waarin het nog benodigde onderzoek wordt voorzien van een verantwoordelijke, een budget en een planning. Neem hierbij, naast de al voorgenomen monitoring, ook gebiedskennis van bijvoorbeeld de beheerders mee.

De Ecologische Autoriteit volgt de conclusie van de NDA dat op basis van het vastgestelde maatregelenpakket verslechtering van de habitattypen en het leefgebied van de smient in de Yerseke en Kapelse Moer niet aannemelijk is, waardoor de behoudsdoelen kunnen worden gehaald. Voor leefgebied van de kolgans volgt de Ecologische Autoriteit de eindconclusie niet; voor het halen van de instandhoudingsdoelstelling voor de kolgans zijn aanvullende maatregelen nodig.

Hoofdstuk 2 bevat een toelichting op dit oordeel. In hoofdstuk 3 staan adviezen van de Ecologische Autoriteit voor het provinciale gebiedsprogramma.

Figuur 1: Ligging Natura 2000-gebied Yerseke en Kapelse Moer (bron: Provincie Zeeland, Beheerplan 2018-2024).

Waarom een natuurdoelanalyse?

Het Rijk ziet dat de kwaliteit van natuur onder druk staat, onder meer als gevolg van intensief gebruik van land en water, emissies van stikstof en klimaatverandering. Met de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn) en het bijbehorende verbeterprogramma¹ wil Nederland die negatieve trend keren.

In die regelgeving is ook vastgelegd dat per Natura 2000-gebied een zogenoemde natuurdoelanalyse (NDA) moet worden gemaakt. Daarin moet blijken wat de actuele natuurkwaliteit is, welke knelpunten ('drukfactoren') er zijn en hoe de natuurdoelen voor dat gebied kunnen worden behaald. Een NDA biedt op zijn beurt input voor een gebiedsprogramma waarin wordt opgenomen welke maatregelen² daadwerkelijk genomen zullen worden.

Waarom een advies van de Ecologische Autoriteit?

De provincie Zeeland heeft de NDA over Yerseke en Kapelse Moer voorgelegd aan de Ecologische Autoriteit. De Ecologische Autoriteit toetst of in de NDA alle essentiële ecologische informatie werd betrokken waarmee het bevoegd gezag later goed onderbouwde besluiten kan nemen over onder meer gebiedsplannen en gebiedsprogramma's.³ In de bijlage bij dit advies staan de werkwijze, samenstelling van de werkgroep en andere projectgegevens. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt zijn te vinden door nummer 5011 op www.ecologischeautoriteit.nl in te vullen in het zoekvak.

¹ Het [programma Stikstofreductie en Natuurverbetering](#). Dit programma geeft invulling aan de Wsn. In deze wet is vastgelegd dat de stikstofdepositie omlaag gebracht moet worden en de natuur verbeterd moet worden om de instandhoudingsdoelstellingen voor de habitattypen en soorten (alsnog) te realiseren.

² Zie voor de reikwijdte van deze maatregelen de *Interpretation Guide Natura 2000-beheer*, paragraaf 2.4: 'de instandhoudingsmaatregelen kunnen de vorm aannemen van "passende wettelijke, bestuursrechtelijke of op een overeenkomst berustende maatregelen" en "zo nodig" de vorm van "passende beheersplannen".'

³ Zie het [Instellingsbesluit](#) van de Ecologische Autoriteit.

2. Toelichting op het advies

In dit hoofdstuk licht de Ecologische Autoriteit haar oordeel toe en geeft zij aan welke informatie aangevuld moet worden. Dit is opgenomen in een tekstkader. Naar het oordeel van de Ecologische Autoriteit is deze ecologische informatie essentieel om het belang van beschermde natuur volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming over de Yerseke en Kapelse Moer door de provincie Zeeland.

2.1 Algemene opmerkingen vorm, navolgbaarheid et cetera

De NDA is zeer goed leesbaar. De opbouw van de NDA volgt de Handreiking Natuurdoelanalyse. De samenvatting is duidelijk en compleet. De belangrijkste analyses staan in de hoofdtekst, waarbij goed wordt verwezen naar achtergrondinformatie.

2.2 Instandhoudingsdoelstellingen

In het Aanwijzingsbesluit voor Natura 2000-gebied Yerseke en Kapelse Moer zijn de instandhoudingsdoelstellingen voor de habitattypen en leefgebieden van soorten geformuleerd in termen van 'behoud' van oppervlakte en kwaliteit. Om te kunnen bepalen of deze doelen gehaald worden moet duidelijk zijn wat op het moment van aanmelding/aanwijzing als beschermd gebied de staat van de natuur was, de T_0 , en wat de huidige staat is, hier de T_2 . De NDA bevat een trendanalyse van kwaliteit en kwantiteit van habitattypen en leefgebieden en hanteert daarbij meestal drie meetmomenten: een T_0 (2010), T_1 (2015) en T_2 (2021).⁴ Hierdoor ontstaat een zeer goed beeld van trends in oppervlakte en kwaliteit van de habitats en populaties van smient en kolgans.

2.3 Landschapsecologische systeemanalyse, gewenste omgevingscondities en analyse en beoordeling drukfactoren

Systeeminzicht is de kern van een NDA. Het is nodig om inzicht te hebben het landschapsecologisch functioneren van het gebied, om te kunnen beoordelen welke omgevingscondities aanwezig (moeten) zijn, welke knelpunten er zijn en welke systeemherstelmaatregelen moeten worden genomen om verslechtering te blijven voorkomen en zo de natuurdoelen in dit gebied te halen.

Geen landschapsecologische systeemanalyse, wel veel goede informatie

Voor de NDA Yerseke en Kapelse Moer is geen landschapsecologische systeemanalyse (LESA) uitgevoerd.⁵ Daardoor ontbreekt inzicht in de landschapsecologische processen die sturend zijn voor de omgevingscondities. De beschrijving van de gewenste en aanwezige omgevingscondities is wel grondig en juist uitgevoerd, evenals de daarop gebaseerde analyse van drukfactoren. De trends in de omvang en kwaliteit van habitattypen en leefgebieden zijn goed in beeld gebracht en veel leemten in kennis zijn benoemd. Een aantal goed onderbouwde maatregelen is inmiddels grotendeels uitgevoerd of in uitvoering. Dit zijn overwegend interne maatregelen.

Nader inzicht uit bijvoorbeeld een LESA kan aanknopingspunten voor maatregelen opleveren. Omdat de doelen nu grotendeels gehaald worden (maar: zie hierover ook paragraaf 2.5), is dat voor deze versie van de NDA geen essentieel punt. Voor de toekomst is het aanbevelingswaardig een LESA voor het gebied op te stellen, met de nadruk op het inzicht in de waterhuishouding. Zie de volgende paragrafen.

⁴ Wel stelt de NDA (pagina 8): 'Voor de analyse van typische soorten is T_0 : 1999 (Kapelse Moer) en 2011 (Yerseke Moer), T_1 : 2015, T_2 : 2020 en/of 2021.'

⁵ Wel is er enige informatie opgenomen in het Natura 2000-beheerplan (een PAS-gebiedsanalyse is voor het gebied niet gemaakt).

Meer inzicht nodig in waterhuishouding

Volgens het Natura 2000-beheerplan, betekent de toekenning van een wateropgave dat de watercondities in 2009 in meer of mindere mate niet op orde waren.⁶ De Ecologische Autoriteit ziet dat de waterhuishouding recent is aangepast om deze condities voor habitats te verbeteren, in de vorm van:

- een *pilot vernatting* (voor delen van de Yerseke Moer);
 - peilaanpassingen;
 - een inlaat(mogelijkheid) van zout water uit het kanaal (als maatregel vastgelegd in het Programma Natuur).
- Hoewel het Beheerplan stelt dat de watercondities inmiddels op orde zijn gebracht, is de stelling in de NDA dat het systeem op dit punt momenteel niet (meer) voldoet.

Volgens de NDA valt een deel van de sloten, krekens en laagtes gedurende de zomermaanden regelmatig helemaal droog, waardoor verdroging van de aangrenzende veenbodem optreedt. In de droogvallende veenbodems kunnen volgens de NDA ongewenste processen op gang komen zoals veenafbraak, bodemdaling en vrijkomen van CO₂ en voedingsstoffen. Als gevolg hiervan kan vervuiling in de meest verdroogde delen van het gebied optreden. Onder invloed van verdere verdroging door klimaatverandering kan het doelbereik voor beide habitattypen onder druk komen te staan.

Door het ontbreken van een LESA is niet duidelijk welke invloed de processen binnen het landschapsecologische systeem hebben op de (gewenste) omgevingscondities. Daardoor wordt ook niet duidelijk aan welke ‘knoppen’ in het systeem op lange termijn gedraaid kan worden om eventuele knelpunten op te lossen. Zo is nog niet alle informatie beschikbaar op basis waarvan de systeemherstelmaatregelen bepaald en verder verbeterd en geprioriteerd kunnen worden. Bij een beter inzicht in de waterpeil(fluctuaties) wordt duidelijker hoe ver de invloed van het brakke slootwater gedurende de seizoenen reikt. Verder is nu onduidelijk hoe diep de grondwaterstanden in de loop van de zomer wegzinken in het midden van de veenpercelen, zowel binnen als buiten gebiedsdelen waar het waterpeil is opgezet.

De analyses in de NDA kunnen, met het oog op toekomstige knelpunten, op de volgende onderdelen aangescherpt worden:

1. **Systeeminzicht waterhuishouding.** Verdiep en verbreed de kennis van en het inzicht in de waterhuishouding, bijvoorbeeld in de vorm van een LESA.
2. **Effectiviteit van vernatting.** Aan de hand daarvan kan het effect van de vernattingspilots in de Yerseke Moer vergeleken worden met de delen van het gebied die niet of weinig zijn vernat.⁷ De NDA beschrijft dat de aangewezen habitattypen onder meer zijn toegenomen door de vernattingspilot. De Ecologische Autoriteit constateert echter dat er ook buiten de vernattingspilots een toename is van H1310A en H1330B (zowel in de Yerseke Moer als in de Kapelse Moer). Met meer inzicht in de waterhuishouding (mate van kwel en variatie in grondwaterpeilen) kunnen beter onderbouwde uitspraken worden gedaan over de effectiviteit van vernatting.
3. **Verspreiding habitattypen Kapelse Moer.** De habitattypen bevinden zich in de Kapelse Moer vooral aan de oostzijde. De verspreiding lijkt hier te worden beïnvloed door brakke/zilte kwel (vooral H1310A). Met additionele informatie over de waterhuishouding kan worden verklaard waarom deze habitats niet voorkomen in het zuidwestelijk deel van dit deelgebied.
4. **Maatregelen.** Aan de hand van bovenstaande punten kunnen meer en specifiekere maatregelen voor het op orde brengen van de waterhuishouding worden geïdentificeerd, zoals de inlaat van sterk brak tot zout water.

⁶ Zie paragraaf 2.3 van het Beheerplan.

⁷ De NDA beschrijft in bijlage B2 de pilot: ‘in deelgebied Yerseke Moer wordt in de vernattingspilot het water plaatselijk beter vastgehouden, door het creëren van vernattingsgebieden. Vanaf 2015 zijn er drie gebiedjes (C,E,F) vernat en vanaf 2016 één gebiedje. [...] De vernatting beoogde een peilverhoging te realiseren van 15-30 cm in de verschillende gebiedjes.’

De Ecologische Autoriteit adviseert om de NDA aan te vullen met een beter inzicht in het watersysteem. Maak op grond daarvan kwantitatieve analyses van veranderingen van de waterhuishouding, gerelateerd aan de aanwezige peilgebieden. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van een gedetailleerde droogleggingskaart, op basis van de hoogtekarte en beschikbare oppervlaktewaterpeil-gegevens. Om toekomstige effecten van verdroging en toe- of afnemende invloed van brak grondwater te kunnen inschatten, is op termijn een gebiedsspecifiek grondwatermodel aanbevelenswaardig.

Toenemende verruiging leefgebied kolgans

Volgens de NDA is er tussen 2015 en 2021 meer oppervlak aan ruigte en ruig grasland in het gebied ontstaan.⁸ Deze ontwikkeling is negatief van invloed op de kwaliteit van het leefgebied van de kolgans. Alhoewel de specifieke oorzaak van de opgetreden verruiging volgens de NDA onduidelijk is, ondersteunt de Ecologische Autoriteit de verklaring dat de verruiging vooral ontstaat door het vrijkomen van nutriënten door oxidatie van de veenbodem. Hierbij dient nog nader onderzocht te worden of er een relatie bestaat tussen de opgetreden verruiging en verdroging van de hoogstgelegen terreindelen.

Ruimtelijke ontwikkeling habitats en typische soorten

De Ecologische Autoriteit benadrukte in paragraaf 2.2 al dat de trendanalyse in de NDA drie meetmomenten omvat. Hierdoor geeft de NDA een zeer goed beeld van de trends in het gebied.

Aanvullend op deze analyse lenen de data zich uitstekend voor een landschapsecologische analyse op basis van heatmaps. Dit zijn beelden van de soortendichtheid, zowel per soortgroep als voor alle soorten samen, op kaart. Zo ontstaat meer ruimtelijk inzicht dan nu in de NDA, van de kwaliteitsontwikkeling en de vraag hoe een kwaliteitsontwikkeling ecologisch te verklaren is (bijvoorbeeld door peilopzet, kwel, grondwaterpeilwisselingen of beheer).⁹

Deze informatie zou ook (in aanvulling op informatie over de waterhuishouding) nuttig zijn om de vernattingspilots te kunnen beoordelen ten opzichte van de gebiedsdelen die niet zijn vernat. De Ecologische Autoriteit stelt voor om een heatmap-analyse toe te voegen aan de volgende versies van de NDA.

Actueel houden van de stikstofopgave voor dit gebied

Onlangs zijn de KDW's voor verschillende habitattypen en leefgebieden van soorten op basis van nieuw wetenschappelijk onderzoek nader ingevuld.¹⁰ Dit wordt verwerkt in de nieuwe versie van AERIUS Monitor (5 oktober 2023), samen met onder andere de nieuwe cijfers over de totale stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. De nieuwe KDW's en nieuwe cijfers over de totale depositie waren op het moment van opstellen van de NDA nog niet beschikbaar. Toch kunnen deze relevant zijn voor de actuele opgave voor dit gebied. Onderzoek daarom of de KDW's in dit gebied zijn aangepast en wat dit betekent voor de opgave voor het gebied.¹¹ Omdat AERIUS jaarlijks wordt aangepast, is het nodig om de cijfers ook in toekomstige versies van de NDA actueel te houden.

⁸ Zie pagina 56-57 van de NDA.

⁹ In de NDA laten de oppervlaktelassen per gekarteerd polygoon niet precies zien hoe de oppervlakten van habitattypen zijn veranderd. De puntenwolken van de typische soorten laten vooral een toename in meer punten zien, maar hieruit blijkt niet duidelijk waar in de gebieden de grootste toename heeft plaatsgevonden. Heatmaps geven aan in welk gedeelte van de gebieden het grootste oppervlak per hectare van een bepaald habitatype is aangetroffen. Voor typische soorten geven ze weer hoe aantallen in ruimte en tijd veranderen. Daarmee kan de ruimtelijke ontwikkeling van de habitats en de bijbehorende typische soorten gedetailleerder beoordeeld worden.

¹⁰ Wamelink et al, 2023. Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000.

¹¹ In het gebied kunnen specifieke omstandigheden aan de orde zijn die zorgen dat ondanks een overschrijding van de KDW, toch een goede kwaliteit aanwezig kan zijn. Let op bij de vaststelling van de KDW voor het type natuur, niet al met deze omstandigheden is rekening gehouden; deze omstandigheden mogen dan namelijk niet nogmaals meegenomen worden voor het gebied.

2.4 Bestaande maatregelen en verwacht effect bestaande zekere maatregelen

De NDA bevat een tabel met reeds uitgevoerde en geplande maatregelen (tabel 21). Ook bevat de NDA een tabel met geplande maatregelen uit het Programma Natuur (tabel 22). Al deze maatregelen zijn bestuurlijk vastgelegd. Een belangrijk deel van de maatregelen is al uitgevoerd, een deel wordt nog uitgewerkt. De NDA bevat een heldere beschrijving van de inmiddels geobserveerde of nog te verwachten effecten van de maatregelen. De Ecologische Autoriteit ondersteunt de conclusies van deze beschrijving en benadrukt het belang van het uitvoeren van de al geplande maatregelen.

Belang van inlaat van brak/zout water in droge perioden

Voor de habitattypen is de eindconclusie dat verslechtering voorkomen is en dat de behoudsdoelstellingen haalbaar zijn. De eindconclusies gaan ervan uit dat bij droogte zout water wordt ingelaten in het gebied. Dit is een effectieve maatregel voor de instandhouding van pioniervegetaties, schorren en zilte graslanden (zie maatregel 4 in tabel 22). In het Programma Natuur is een maatregel opgenomen om bij uitzonderlijke droogte zout water uit het kanaal via hevels in te laten, met bijbehorende financiering en verantwoordelijke (provincie Zeeland). Dit is een effectieve maatregel om negatieve effecten (en daarmee verslechtering) in de toekomst te voorkomen voor zilte habitattypen waarvoor het gebied beschermd is. De NDA vermeldt dat deze maatregel nog op haalbaarheid wordt onderzocht, maar mondeling heeft de provincie toegelicht dat er op dit moment onvoldoende draagvlak voor deze maatregel is. Daarom wordt gewerkt aan verbreding van het draagvlak. In de systematiek van een NDA is het echter correct om deze geborgde en geplande maatregel mee te nemen in de eindconclusies.

De Ecologische Autoriteit ondersteunt de ecologische effectiviteit en noodzaak van de door de provincie Zeeland in het Programma Natuur vastgestelde maatregel om zout water uit het kanaal in te laten. Deze maatregel is een aanvulling op (en deels vervanging van) de natuurlijke toestroming van zout grondwater die, vroeger in meerdere mate, plaatsvindt in het gebied. De habitattypen hebben sterk brak tot zout water nodig. Inlaat van zoet water uit omliggend landbouwgebied is geen alternatief omdat daardoor verzoeting van de standplaatsen kan optreden. Met name voor Schorren en zilte graslanden kan dat leiden tot verslechtering.

2.5 Synthese en conclusie

Per habitatype en leefgebied is een conclusie getrokken volgens de beoordelingssystematiek van het rapport 'Onderbouwing beoordeling herstelmaatregelen' van de Taakgroep Ecologische Onderbouwing (TEO). In de Synthese en conclusie wordt aangegeven dat er geen restproblemen zijn voor de habitattypen in het Natura 2000-gebied, wanneer alle geplande maatregelen zijn of worden uitgevoerd. De Ecologische Autoriteit plaatst hierna een aantal kanttekeningen bij de eindconclusies.

Aanpassing eindconclusie kolkans

De NDA geeft aan dat meer informatie nodig is over de ontwikkeling van de populatie kolkans in de regio.¹² De kwaliteit van het leefgebied van kolkans in het gebied zelf is volgens de NDA sinds 2000 toegenomen; het areaal leefgebied is gelijk gebleven.¹³ Desondanks is sprake van een negatieve trend van aantallen kolkansen. Volgens de NDA komt dit mogelijk door:

- veranderingen in verspreiding in Nederland door klimaatverandering;
- concurrentie met de brandgans;

¹² Zie paragraaf 7.3 van de NDA: 'Mogelijk heeft er een ontwikkeling plaatsgevonden in het leefgebied, buitenom het Natura 2000-gebied die negatief heeft uitgedaakt voor de populatie in de Yerseke en Kapelse Moer. Ter vergroting van het begrip van deze soort in de provincie Zeeland is het wenselijk om de verandering in de slaapplekken en foerageergebieden, in combinatie met onderliggende oorzaken, in deze provincie te onderzoeken.'

¹³ Zie paragraaf 7.4 van de NDA.

- verruiging en afname van voedselkwaliteit;
- verstoring.

Kolganzen foerageren vooral op eiwitrijke graslanden en zijn in die zin niet gebiedstrouw. De kolgans vereist tevens een voldoende open landschap en voldoende rust.

De Ecologische Autoriteit kan zich vinden in het feit dat er negatieve trends zijn, en dat andere gebieden ook aantrekkelijk zijn voor de kolganzen.¹⁴ De Ecologische Autoriteit kan zich daarom vinden in het voorgestelde onderzoek naar de ontwikkeling van de populatie in de regio. De Ecologische Autoriteit kan zich echter niet vinden in de conclusie dat het leefgebied van kolgans binnen het gebied voldoende kwaliteit heeft, waarmee de instandhoudingsdoelstelling gehaald wordt. Het is namelijk opvallend dat de afname van de kolgans:

- sterker is dan de landelijke en regionale afname;
- in het gebied al eerder ingezet was dan de toename van de brandgans;
- al eerder plaatsvond dan de geconstateerde regionale en landelijke afname.

De afname kan deels verklaard worden door verruiging van het leefgebied van de kolgans, zoals aangegeven in de NDA. Door deze verruiging kan de voedselbeschikbaarheid en openheid afgenomen zijn. Volgens de NDA is de Kapelse Moer opener geworden door verwijdering van struweel, terwijl de aantallen daar niet zijn toegenomen. Aannemelijk is daarom dat ook hier de voedselkwaliteit nog niet op orde is.

Pas in de NDA de eindconclusie aan voor de kwaliteit van leefgebied van de kolgans. Het leefgebied is nog niet geschikt voor het overwinteren van kolganzen met een seizoensgemiddelde van 1700 individuen. Er zijn aanvullende maatregelen nodig om verruiging tegen te gaan op de hogere delen van het gebied (eiwitrijkere graslanden) en zo de instandhoudingsdoelstelling te bereiken.

De NDA beschrijft een geschikte aanvullende maatregel, namelijk het selectief maaien (en afvoeren) van ruigten. Omdat beweiden waarschijnlijk onvoldoende resultaat zal hebben, kan de Ecologische Autoriteit zich hierin vinden, met dien verstande dat kwaliteitsbehoud van de zilte graslanden niet in gevaar mag komen.

Relatie toename smienten en zilte habitattypen

De NDA beschrijft dat leefgebied voor de smient op orde is en dat de aantallen smienten een positieve trend vertonen, ondanks een negatieve trend op landelijk niveau.¹⁵ De instandhoudingsdoelstelling is gericht op een leefgebied met een draagkracht voor 410 vogels en wordt volgens de in de NDA opgenomen gegevens ruimschoots gehaald. De Ecologische Autoriteit kan zich vinden in deze eindconclusie. De Ecologische Autoriteit beveelt aan om de relatie te onderzoeken tussen de toename van smienten en de zilte habitattypen in de lager gelegen delen van het gebied, zodat het (water)beheer daarop afgestemd kan worden.

2.6 Kennisprogramma Yerseke en Kapelse Moer

NDA's van de eerste cyclus moeten nadrukkelijk gezien worden als de start van een iteratief proces, waarin steeds meer informatie beschikbaar komt en er steeds meer duidelijkheid komt over de te nemen maatregelen. Het gebruik van goed onderbouwde werkhypothesen en duidelijke tussenconclusies zorgt er dan voor dat een deel van de maatregelen uit de NDA's eerste cyclus wel kan worden onderbouwd en een kwantitatief beeld ontstaat van de effectiviteit van maatregelen. Ondanks het ontbreken van gegevens kunnen sommige conclusies wel degelijk al getrokken worden, bijvoorbeeld omdat de mate van onzekerheid kleiner is dan de grootte van het effect.

¹⁴ De voedselvoorkeur van de kolgans (eiwitrijk cultuurgrasland en oogstresten buiten het Natura 2000-gebied) kan een reden zijn dat de soort meer in andere gebieden is gaan foerageren, vanwege de betere beschikbaarheid van dit type voedsel aldaar.

¹⁵ Zie paragraaf 2.3.4 van de NDA.

Een belangrijk onderdeel van een NDA is het bieden van inzicht in gegevens- en kennislücken. De NDA geeft goed aan wat leemten in kennis zijn en wat hiervan de gevolgen zijn voor de eindconclusies. Een duidelijke toedeling van taken en verantwoordelijkheden ontbreekt echter nog. Zo is niet aangegeven:

- hoe, wanneer en door wie het benodigde onderzoek wordt uitgevoerd om de ontbrekende informatie alsnog beschikbaar te krijgen;
- welke concrete vervolgstappen worden ondernomen op het gebied van monitoring en evaluatie.

Geef aan wie voor monitoring en kennisvergaring verantwoordelijk is, wat de planning hiervoor is, en wat het benodigde budget is. Geef aan wat op nationaal, provinciaal en gebiedsniveau wordt aangepakt.

3. Relatie met het provinciale gebiedsprogramma

In de gebiedsprogramma's per provincie wordt gestreefd naar een integrale aanpak op de onderwerpen natuur, water en klimaat. De Ecologische Autoriteit merkt in dit verband op dat de NDA nog niet ingaat op hoe de instandhoudingsdoelen voor Yerseke en Kapelse Moer zich verhouden tot andere doelen. Ecologisch gezien kunnen deze doelen sterk samenhangen, elkaar versterken, of elkaar tegenwerken. Ook in het advies over de handreiking gebiedsprogramma's vraagt de Ecologische Autoriteit aandacht voor de samenhang en prioritering van de doelen.¹⁶ Voor dit gebied gaat het specifiek over de volgende onderwerpen:

- Waterkwaliteit en natuur opgenomen in de Kaderrichtlijn Water (KRW).
- Klimaatdoelstellingen in relatie tot brakke veengebieden, waaruit bij toename van verdroging CO₂ kan vrijkomen. Om deze doelstellingen in synergie uit te werken is meer inzicht nodig in de (grond)waterstanden en een waterbeheer dat zich primair richt op de hydrologische standplaatsen binnen het gebied. Zie ook paragraaf 2.3 van dit advies.
- Realisatie van het Natuur Netwerk Nederland (NNN) en de doelen voor weidevogels.

¹⁶ Zie [het advies via de website](#).

Bijlage 1: Projectgegevens

Werkwijze Ecologische Autoriteit

De Ecologische Autoriteit heeft voor dit advies een werkgroep van deskundigen samengesteld. Deze werkgroep toetst of in de natuurdoelanalyse (NDA) alle essentiële ecologische informatie is betrokken waarmee het bevoegd gezag later goed onderbouwde besluiten kan nemen over onder meer gebiedsplannen en gebiedsprogramma's. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het Natura 2000-gebied bezocht en met de voortouwnemers en gebiedsbeheerder(s) gesproken. Meer informatie over de Ecologische Autoriteit en over haar werkwijze vindt u op onze website.

Voortouwnemer

Provincie Zeeland

Samenstelling van de werkgroep

drs. Reinoud Kleijberg

mr. Roel Sillevius Smitt (secretaris)

Marja van der Tas (voorzitter)

drs. Ron van 't Veer

Waar vind ik de stukken die de Ecologische Autoriteit heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.ecologischeautoriteit.nl projectnummer 5011 in te vullen in het zoekvak.

